

## נח אברהם ומשה- שיטות שונות של הנהגה

שי פינקלשטיין  
רב קהילת ניצנים

### מדוע נבחר נח?

בראשית פרק ה

(כח) וַיְחַי־לִמְךָ שְׁתֵּים וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בֶּן:  
(כט) וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחֲמֵנוּ מִמַּעַשְׁנוֹ וּמִעֲצָבוֹ יֵדִינוּ מִן־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יִקְוֶה:  
(לב) וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חָמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד נֹחַ אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יֶפֶת:

רש"י בראשית פרק ה פסוק כח  
(כח) ויולד בן שממנו נבנה העולם:

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה כה סימן ב  
ב [ה, כט] ויקרא את שמו נח לאמר, ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש רבי יוחנן אמר לא המדרש הוא השם ולא השם הוא המדרש, לא הוה צריך קרא למימר אלא נח זה יניחנו או נחמן זה ינחמנו, אלא בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון השליטו על הכל, הפרה היתה נשמעת לחורש, והתלם נשמע לחורש, כיון שחטא אדם מרדו עליו, הפרה לא היתה נשמעת לחורש, והתלם לא היה נשמע לחורש, כיון שעמד נח נחו, ומנא לן נאמר כאן נייחה ונאמר להלן (שמות כג) למען ינוח שורך וחמורך מה נייחה שנאמר להלן נייחת שור אף נייחה שנאמר כאן נייחת שור,  
ר' שמעון בן לקיש אמר לא השם הוא המדרש, ולא המדרש הוא השם, ולא הוה צריך קרא למימר אלא או נח זה יניחנו או נחמן זה ינחמנו, אלא עד שלא עמד נח היו המים עולים ומציפים אותם בתוך קבריהם ב' פעמים כתיב (עמוס ה) הקורא למי הים כנגד ב' פעמים שהיו המים עולים, ומציפין אותן בתוך קבריהם, א' בשחרית וא' בערבית, הה"ד (תהלים פח) כמו חללים שוכבי קבר שוכבים שלהם חללים היו, כיון שעמד נח נחו, נאמר כאן נייחה ונאמר להלן נייחה (ישעיה נז) יבא שלום ינוחו על משכבותם, מה נייחה האמור להלן נייחת קבר אף נייחה האמורה כאן נייחת קבר

רש"י בראשית פרק ה פסוק כט  
(כט) זה ינחמנו - ינח ממנו את עצבון ידיו, עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרשה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודוררים כשזורעים חטים, מקללתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה, וזהו ינחמנו, ינח ממנו. ואם לא תפרשהו כך, אין טעם הלשון נופל על השם, ואתה צריך לקרות שמו מנחם:

רשב"ם בראשית פרק ה פסוק כט  
(כט) זה ינחמינו - ולשון תפלה הוא ינחמנו ינח ממנו כלומר שיעשה לנו הנחה וקורת רוח

מלבי"ם בראשית פרק ה פסוק כט  
(כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו. כבר בארתי בפ' ישעיה (א כד) שגדר פעל נחם הוא התהפכות המחשבה, ומזה בא על נחום האבל, שיתהפך מיגון לשמחה, ועל החרטה, ואמר זה ינחמנו שמעתה ננוח בין ממעשנו שאנו עוסקים בפעולות הבל וריק שאין בם מועיל אל אושר האדם, ועי"כ נמצא גם מנוחה מעצבון ידיו מן האדמה שחל קללה על כל מעשה ידיו שזה בא ע"י רוע המעשים, וכמ"ש חגי (א ז) זרעתם הרבה והבא מעט וגו' שימו לבבכם על דרכיכם וכמו שפרשתי שם, וע"י נחמת המעשים והתהפכותם תתהפך גם הקללה לברכה ונמצא מנוח כמ"ש ביום הניח ה' לך מעצבך, מרגזך ומן העבודה הקשה (ישעיה יג):

העמק דבר בראשית פרק ה פסוק כט  
 (כט) זה ינחמנו. אונקלוס תרגם מלשון תנחומין, ורש"י דחה דא"כ שם נח אינו נופל יפה על הלשון, להכי פירש מלשון נחת, ולפ"ז אינו מדויק לשון זה ינחמנו, והיה ראוי לאמר זה ינחנו, ובלא זה יש להתבונן בכל אחד מהפירושים, דתנחומין לא שייך אלא על הרעה שנשתיירה במקומה, ולא על מעשינו ועצבון ידינו שנשתנה בימי נח, ולהיפך שם נחת לא שייך על האדמה אשר אררה ה', שהרי לא נחו מקללה זו גם אחר המבול. אלא נראה דבשם נח נכלל שני השרשים לשון נחם ולשון נחת, ומש"ה נקרא נח בחסרון אות השלישי למען יהא נכלל בו שני השרשים, ופי' זה ינחמנו ג"כ בשתי הוראות, מלשון ינח לנו כפרש"י:  
 ממעשנו ומעצבון ידינו. שהיה קשה על למך הצדיק לראות מעשה בני דורו הרשעים ולא יכול להושיע, וראה ברוה"ק שבימי בנו ינוחו מרשעות כאלה, וזהו ממעשינו, ועוד באשר נשתנה דרך כל בשר וטבעו כמו שיבואר להלן ו' י"ב, וע"כ לא יכלו להשתמש בבהמת הארץ כפי הטבע, וא"כ היו מוכרחים לעמול הרבה בידיהם, וראה ברוה"ק שבימי נח ישוב הטבע למקומה, וזהו משמעות ומעצבון ידינו. ואח"כ פי' הכתוב מלשון תנחומין ג"כ:  
 מן האדמה אשר אררה ה'. דאע"ג שלא נשתנה הדבר לטוב גם אחר המבול, אבל היה להם תנחומין שע"י זה חדלו מלחטוא הרבה אחר המבול, וכמאמר ה' עוד כל ימי הארץ קיץ וחורף, וכמש"כ במקומו, משא"כ לפני המבול לא היתה הקללה לתועלת לרשעים, שלא שבו מדרכם, וא"כ לא היה כדאי לצדיקים לסבול קללת האדמה:

#### בראשית פרק ו

(ט) אֱלֹהִים תּוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צָדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:  
 (י) וַיּוֹלֶדְנוּ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת:  
 (יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:  
 (יב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכָּו עַל־הָאָרֶץ:  
 (יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי־מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:  
 (יד) עֲשֵׂה לָּךְ תֵּבַת עֲצֵי־גִפְרִית קָנִים תַּעֲשֶׂהָ אֶת־הַתֵּבָה וְכִפְרֹתָ אֹתָהּ מַכִּיתִּי וּמַחוּץ בְּכִפְרִי:

אבן עזרא בראשית פרשת נח פרק ו פסוק ט  
 (ט) אלה תולדות כמו הקורות, כטעם מה ילד יום (משלי כז, א), וכמוהו אלה תולדות יעקב (ברא' לז, ב). איש צדיק במעשיו. תמים בלב. ותמים. תאר השם מפעלי הכפל והוא תמים, וטעם בדורותיו. בדור בעת המבול, ובדורות שהיו אחריו, כי הוא חיה עד שהיה אברהם בן נ"ח שנה. והסימן הוא ואברהם אבינו בן נ"ח כאשר מת נח:

רד"ק בראשית פרשת נח פרק ו פסוק ט  
 את האלהים התהלך נח - דבק היה בו וכל דרכיו לשמו וזה היה כח גדול משכלו שהתגבר על טבעו, כי הוא היה בדור רשעים וחמסים ולא למד ממעשיהם, ולא התבודד בעבודת האל אלא הוא לבדו:

רמב"ן בראשית פרשת נח פרק ו פסוק ט  
 איש צדיק תמים היה - יזכיר הכתוב שהיה זכאי ושלם בצדקו, להודיע שראוי להנצל מן המבול שאין לו עונש כלל, כי הוא תמים בצדק, כי הצדיק הוא הזכאי בדיון, הפך הרשע, כמו שאמר והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע (דברים כה א), וכן ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית (נחמיה ט לג), וכן בצדק תשפוט עמיתך (ויקרא יט טו). אבל באברהם שאמר (להלן יח יט) לעשות צדקה ומשפט, שבח אותו בצדק שהוא המשפט, וברחמים שהיא הצדקה. ורבי אברהם אמר, צדיק במעשיו, תמים בלב. וכתוב (יחזקאל כח טו) תמים אתה בדרכיך:  
 ואחר שאמר שהוא איש צדיק, כי איננו איש חמס ומשחית דרכו כבני דורו החייבים, אמר שהיה מתהלך את השם הנכבד ליראה אותו לבדו, איננו נפתה אחרי הוברי שמים ומנחש ועונן, וכל שכן אחרי עבודה זרה, ואיננו שומע להם כלל, רק בשם לבדו הוא דבק תמיד, והולך בדרך אשר בחר השם, או אשר יורה אותו, כי נביא היה. וזה כטעם אחרי ה' אלהיכם תלכו ואותו תיראו (דברים יג ה) הנאמר בהרחקת המתנבא לעבוד עבודה זרה ונותן אות ומופת, כאשר אפשר. ועוד אזכיר זה בפסוק התהלך

לפני והיה תמים (להלן י א), אם יהיה תמים דעות עמי. והנה אחר שהיה נח צדיק ואיננו ראוי ליענש, גם בניו וביתו ראויים להנצל בזכותו, כי היה עונש עליו אם יכרת זרעו. או יאמר, כי הוא צדיק שלם וגם בניו וביתו צדיקים, כי הוא למדם, כענין שכתוב (להלן יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו:

רד"ק בראשית פרשת נח פרק ו פסוק י  
(י) וילד נח - וכבר הזכיר בניו שהוליד למעלה, אלא זכרם הנה אחר שאמר התהלך נח להורות, כי כמו שהתעסק בעבודת האל כן למד והרגיל את בניו שהוליד לסור מדרכי הרשעים ולעבוד את ה' ולדבקה בו, שאם לא היו כן לא היו נצולים מן המבול, ואף על פי שהוא היה צדיק, כמו שאמר בספר יחזקאל (י"ד י"ו) "והיו שלשת האנשים האלה בתוכה נח דניאל ואיוב" ואמר אם בניו ואם בנות יצילו, והיה נח ניצל עם אשתו לבדה, והם היו משאירים זרע אחר המבול:

רש"י הירש בראשית פרשת נח פרק ו פסוק י  
(י) נח היה בן חמש מאות שנה, שעה שהוליד בניו. הדורות שקדמו לו וגם בני דורו היו לאבות בגיל מוקדם יותר. קרוב לשער, שנח לא העז עד כה לשאת אשה ולהוליד בניו; הוא לא האמין, שיוכל לבנות בית טהור ולחנך בנים צדיקים ותמימים - בדור של אנשי חמס ומשחית דרך. רק עשרים שנה אחרי שנגזר הקץ, - אחרי שאימן את נפשו זה חמש מאות שנה להתהלך עם ה' ללא בית וללא משפחה, - רק אז העז להיות אב לבנים. והכתוב חוזר כאן על שם "נח"; כביכול, ביקש נח לקיים את ייעודו ולהיות ראוי לשם "נח", - ומשום כך עשה את הצעד הזה:

שלשה בנים: האנושות החדשה מתייחסת לשלושה אבות. אם נתבונן בשמות אלה, נמצא בהם רמז להבדלי אופי, - והרי מכאן נחמה גדולה: שבטי האדם שונים זה מזה, אך שוני זה היה קיים כבר לפני המבול, - והוא ניצל בעצת ה'. אכן, עתיד הקדוש ברוך הוא להגשים את תכלית האנושות - למרות כל הבדלי הלאומים, תוך כדי שיתוף פעולה ביניהם. שכן, גם שם וגם חס וגם יפת ניצלו בתיבת נח.

נתבונן בשמות אלה: שלושה כיוונים שונים מיוצגים בבניו של "איש צדיק תמים":  
שם: השם והמושג של עצם. ראשית חכמת האדם היתה, - ולאמתו של דבר עודנה גם היום, - לקרא שם לדברים; הוה אומר: האדם מבטא את מושג הדברים וכך קובע להם את "מקומם הרוחני". קריאת השם היא קביעת "מקום - שם". אמור מעתה: השם מורה על פעולה רוחנית של הכרה; הקורא שם, קובע מושג רוחני:

חם משורש "חמם", קרוב אל "אמם", "המם", "עמם". - "אמם" הוא השורש של "אם" ו"אם". האם נושאת בחובה את תנאי הקיום של הולד; ו"אם" היא מלת התנאי. נמצאת זו הוראת "אמם": תנאי קיומו של זה חבויים בקרבו של זה. "המם": תנועה של תסיסה; היא מפתחת את מה שעודנו בלתי מפותח, ומוציאה אל הפועל את מה שעודנו חבוי בכח. לתנועה זו יש שתי תוצאות. או "חמם": החומר מתלהט ונשרף בחומו, - ודבר חדש לא ייווצר. או "עמם": החומר מגיע לכלל יצירה, ודבר חדש נולד עמו. מכל מקום, "חם" מורה על סערת חושים לווהט:

יפת משורש "יפת", קרוב ל"פתה". מושג היסוד: להיות פתוח. ומכאן "פתי": לבו פתוח להאמין לכל, וכל רושם חיצוני מתגבר עליו. "מופת": תופעה המתגברת על הלב ורוכשת את הלב. "יפת" קרוב גם אל "יפה": היופי מעורר את הלב. מכל מקום, "שם" מורה על כוחות הרוח, "חם" - על סערה לווהט של חושניות; ואילו "יפת" מציין את הנפש והדמיון, הנמשכים אחרי היופי. ייתכן, ש"יפת" נגזר משורש "יפה", - כדרך ש"צפת" (הציפוי לראש העמוד בדה"ב ג, טו) נגזר משורש "צפה", ו"דלת" - משורש "דלה": לקלוט ולשפוך. הדלת "דולה" את כל אשר בבית; כל הבא אל הבית וכל היוצא מן הבית, חייב לעבור בדלת. עלו בידינו שלושה כיוונים, הממצים את כל חייו הפנימיים של האדם. אם נפשו של אדם בריאה, הרי שלשתם משתעבדים ליסוד נעלה, - כדרך שהיה הדבר בנח. הרוח מתעלה במידת "התהלך את האלהים", החושניות מתעלה במידת "תמים", הרצונות והשאיפות - במידת "צדיק". בהיפרדם, הרי שם הוא ההוגה, חם הוא החושני, ויפת - השואף אל היופי. תפקידו של שם "להתהלך את האלהים", תפקידו של חם להיות "תמים", תפקידו של יפת להיות "צדיק", - להיות מודרך על ידי אידיאל הטוב, ולא על ידי אידיאל היופי. אמת, גם מידת "יפת" מגינה על האדם מפני גסות יתרה של חושי; "נימוסי" יפת הם סייג לחושניות; אך קנה המידה למעשי האדם יהיה תמיד סובייקטיבי בלבד.

עתידיים אנחנו לראות במישרין את הבדלי האופי של ראשי האומות החדשות; אך הזכרנו אותם כבר כאן כדי להדגיש, - שהבדלים הלאומיים, המתגלים אחר כך, אינם בבחינת ירידה, אלא הובאו כבר

לתיבת נח. נמצינו למדים: אם נראה בהיסטוריה עמים שונים, בעלי תכונות שונות זו מזו, - כשרון רוח או עידון נפש בצד חושניות לווהטת, - אל נתיאש מתוך כך מעתיד האנושות; נאמין באמונת אומן, - שכל הגזעים השונים של מין האדם נבראו למען אידיאל אנושי אחד ומבשילים לקראת תכלית אחת: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

מדרש אגדה (בבובר) בראשית פרשת נח פרק ו סימן ט  
 [ט] אלה תולדת נח. נח לשמים ונח לבריות. כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים, אלה פסל את הראשונים, וכן פסל דור המבול שהם היו רשעים ונח ובניו היו צדיקים מהם: תולדות נח. היה לו לומר נח הוליד שלשה בנים, למה נאמר תולדת נח, לפי שמעשיו הן תולדותיו, וכה"א פרי צדיק עץ חיים (משלי יא ל), ולמה כפל שמו, לפי שראה עולם בחורבנו, וראה אותו בישובו: איש צדיק. לפי שעשה צדקות עם הבריות, שהיה מאכילם כל זמן שהיו בתיבה נקרא צדיק: תמים. שנולד מהול, כמו שנאמר התהלך לפני והיה תמים (בראש' יא א): בדורותיו. ולא בדורות צדיקים: ויש אומרים עם רשעים היה צדיק שלא למד ממעשיהם, ואם היה בדור הצדיקים על אחת כמה וכמה שהיה צדיק: את האלהים וגו'. הלך נח בדרכי האבות, כמו שנאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו (בראשית מח טו), שלא היו צריכים עוזרים להיותם צדיקים, אבל נח את האלהים התהלך נח, שאלמלי שהקב"ה תופס אותו לא היה יכול לעמוד:

## המצב הרוחני והמוסרי בעולם:

בראשית פרק ו

(ו) וַיִּנָּחֵם יְקֹוֹק כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַב אֶל־לִבּוֹ:  
 (ז) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֲמַחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרַאֲתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם:

רש"י הירש בראשית פרק ו פסוק ח ופסוק יא  
 הרי זו מחשבה מחרידה: כעבור אלף ושש מאות שנה של ההיסטוריה האנושית, נמצא רק איש אחד ומשפחתו, - וה' ממשיך לבנות את עולמו על האיש האחד הזה. ועתידים הדורות המאוחרים להתבונן בשלב זה של הנהגת ה'. כאשר דוד שר על גילויי כבוד ה' - במורא ובשגב, בהוד ובהדר, בכח ובעוז, - הרי הוא מסיים: רבות תמורות בטבע ובהיסטוריה, ועצת ה' תקום בכולנה. הוא "ישב" בדור המבול; וכאשר האנושות כולה אבדה בחטאה, היה הוא מלך, ומלכותו, - עצתו לחינוך האדם, - נכונה לעד. וכדרך שעצת ה' תקום בכל התמורות, כן יתן ה' תקומה ועוז לכל הנלוים אליו להיות לו לעם. ועוז זה לא יביא לידי מלחמה, לא ישבית את השלום, אלא הוא תנאי יחיד לשלום: "ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (יא) "שחת" מורה על קלקול, ולא על השמדה. המשחית הורס מצב מתוקן. הוא מעכב עצם שנועד להצליח, והופך הצלחה לכשלון. הוראת היסוד של "שחת": בור. אולם, הכורה שחת איננו מתכוון לטובה, - לצורכי שמירה ואחסנה, - אלא רצונו לתת מכשול לפני הולך בדרך, לעצור אותו בדרכו אל מטרתו ולהביא עליו אבדון. "שחת" קרוב ל"שחד". הנותן שוחד, כורה שוחה לדין - בדרכו לשפוט צדק; הוא מעוור את עיניו ועוצר אותו בדרכו, מרחיקו מן המטרה, ושם לפניו מכשול. וזו גם הוראת "שחת" - מבחינת המעשה ומבחינת התוצאה. תהליך החיים התפתח עד כה ללא תקלה; השחיטה מפסיקה את הדרך, הקושרת את הגוף עם העולם החיצוני, ומספקת לו אויר ומזון. והחותך קנה וושט, כורה שוחה בדרך השחיטה. כך יובן, ש"שחת" קשור על פי רוב עם "דרך". הוראת "השחת" בדרך כלל: להיעצר וליפול בדרך אל הישע. הביטוי "השחת דרך" מוכיח, שכל דרך החיים, - גם המגמה הפונה אל החושניות, - מוליכה, כשהיא לעצמה, רק אל הישע המוסרי; השחתה מוסרית היא שוחה, הכרויה בדרך אל הישע: חמס הוא גזל, שאיננו יוצא בדיינים. איש חמס איננו חייב בידי אדם; אך הוא הורס את חברו לאט לאט - בחמס חוזר ונשנה (עי' בראשית רבה לא, ה). כך: "ויחמס כגן סכו" (איכה ב, ו); "ויחמס כגן בסרו" (איוב טו, לג). אם הגפן משירה פרי בוסר, היא עשהת "חמס" לפרי; "חמס" לא נעשה בבת אחת; אך לאט לאט הופסקה היניקה, - עד שהפרי נשר. וכן הגן ביחס למסוכתו. "חמס" קרוב ל"חמץ": אין היין מתקלקל בבת אחת, אך לאט לאט הוא נעשה חומץ. והנה הוא אומר כאן: ותשחת הארץ לפני האלהים - ותמלא הארץ חמס. תחילה היתה זו השחתה מוסרית, - פשעים, שאין החברה האזרחית חוששת להם. אם הנוער פרוץ, וחיי הנישואין רקובים, עדיין, - כך סבורים הבריות, - יכול המסחר לשגשג, ומשא ומתן יתנהל

ביושר. אולם, משנשחתה הארץ לפני האלהים, לא יועילו כל תקנות הציבור להציל את החברה מאבדון. לעולם לא תימלא הארץ גזל; החברה תתגונן מפני גזלנים בכח ענשים ומאסר. אך החברה תאבד בחמס, בעוול הנעזר בערמה. אין הגנה מפני חמס, אם אין מצפון האדם מייסרו לפני ה'.  
ההשחתה המוסרית הורסת את המצפון, - ועמו נהרס גם השלום האזרחי. וכן הוא אומר ביחזקאל (ז, יא): "החמס קם למטה רשע": חוסר מוסר מביא לידי חוסר מצפון, - והוא המייסר את הרשע במטהו; "לא מהם": אין הרע נובע מטבע האדם, אף לא "מהמונם" וריבויים, אף לא "מקמחם", מיחסי החברה ההדדיים (= "מהם" כפול), "ולא נח בהם": מקור הרע איננו באדם עצמו, אלא בחמס תאבד החברה; בעטיו של חמס היא נעשית "חמץ", - וסופה להחמיץ ולהרקיב.

#### נח מול שאר מנהיגי העם

דברים רבה (וילנא) פרשת וזאת הברכה פרשה יא  
ד"א נח אמר למשה אני גדול ממך שניצלתי מדור המבול א"ל משה אני נתעליתי יותר ממך אתה הצלת את עצמך ולא היה בך כח להציל את דורך אבל אני הצלתי א"ע והצלתי את דורי כשנתחייבו עליי בעגל מנין שנאמר (שמות לב) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, למה"ד לשתי ספינות שהיו בים והיו בתוכן שני קברניטין א' הציל את עצמו ולא הציל את ספינתו ואחד הציל א"ע ואת ספינתו למי היו מקלסין לא לאותו שהציל א"ע ואת ספינתו כך נח לא הציל אלא א"ע אבל משה הציל א"ע ואת דורו הו' ואת עליית על כולנה,

#### רש"י בראשית פרק ו פסוק ט

בדורותיו - יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם:  
את האלהים התהלך נח - ובאברהם הוא אומר (יז א) התהלך לפני, (כד מ) אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו:

#### בראשית פרק יז פסוק א

וַיָּבֹא יִצְחָק אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל שְׁדֵי הַתְּהֵלֶךְ לְפָנֶי וְהָיָה תָמִים:

#### רמב"ן בראשית פרשת לך לך פרק יז פסוק א

התהלך לפני - ללכת בדרך אשר אורה אותך, כטעם אחרי ה' אלהיכם תלכו ואותו תיראו (דברים יג ה), כי המצוה לאחוז דרכו קודם שיורנו יאמר "התהלך לפני", והבא אחרי הצוה יאמר "אחרי ה' תלכו".  
והענין בשניהם ללכת אחרי השם, לירא ממנו לבדו, ולעשות מה שיצוה:

#### רש"י הירש בראשית פרק יז פסוק א

התהלך לפני, לא: "התהלך אתי". אילו נאמר "אתי", היה פירושו: השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. אך הרי הוא אומר "לפני", הוה אומר: שוה את ה' לנגדך תמיד. נמצא פירושו כאן: בכל דרכיך דע את ה', - המציב לכל נברא תכלית ומידה ומעניק חירות רק במסגרת החוק. מה טיבו של אדם, "המתהלך לפני ה'?" הוא דומה באפיו לכל הנבראים, שאל שדי טבע את אפיים. טבעם הוטבע בהם לעד - על כרחם ושלא ברצונם; ואילו אברהם יסגל לו את הטבע הזה - בחירות וברצון חפשי. האופי הזה של מלאכת הבורא איננו אלא: "תמים". "הצור תמים פעלו" - לדעת חז"ל: "הצייר", המעצב, הנותן צורה. הוא צר צורה לכל נוצר, ובה קבע לכל נברא מידה ותכלית וגבול; ובעצם הדבר הזה הטביע במלאכתו את אופי התמימות:

#### ילקוט שמעוני תורה פרשת נח רמז נ ד"ה את האלהים התהלך

[רמז נ] את האלהים התהלך נח [ו, ט] רבי יהודה אומר למלך שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן ואמר לקטן הלך עמי ולגדול אמר הלך לפני כך אברהם שהיה כחו יפה התהלך לפני והיה תמים אבל נח שהיה כחו רע את האלהים התהלך נח, ר' נחמיה אומר לאוהבו של מלך שהיה משתקע בטיט הציץ המלך וראה אותו אמר לו עד שאתה משתקע בטיט בוא והלך עמי הה"ד את האלהים התהלך נח ולמה אברהם דומה לאוהבו של מלך שראה את המלך מהלך במבואות אפלים והתחיל מאיר לו דרך החלון אמר לו עד שאתה מאיר לי דרך החלון בוא והאר לפני..."